

PERSPEKTÍVNE METÓDY INVENTARIZÁCIE A MONITORINGU LUŽNÝCH LESOV DUNAJA S VYUŽITÍM TROJDIMENZIONÁLNYCH TECHNOLOGIÍ DIALĽKOVÉHO PRIESKUMU ZEME

Ing. Ivan Sačkov, PhD., Ing. Ladislav Kulla, PhD., Dr. Ing. Tomáš Bucha, Ing. Michal Vančo, Národné lesnícke centrum

Dunajské lužné lesy predstavujú vďaka úrodným náplavom a stálemu dostatku vody najproduktívnejšie lesné stano- vištia Slovenska. Plantáže šľachtených topolov tu dosahujú priemerný ročný prírastok až 40 m³ na hektár. Aj preto je väčšina lesných pozemkov využívaná na intenzívnu produkciu dendromasy. Zároveň však v oblasti inundácie Dunaja ostali zachované časti pôvodných porastov vrbovo-topolových mäkkých luhov, ktoré reprezentujú biodiverzitu pôvod- ného ekosystému lužného lesa, a väčšina z nich je predmetom prísnej ochrany s bezzásahovým režimom.

Po výstavbe vodného diela Gabčíkovo došlo v záplavovom území Dunaja medzi Bratislavou a Gabčíkovom k významným zmenám vodného režimu povrchových a podzemných vôd, a tým aj k zmene podmienok pre produkciu a prežívanie luž- ných lesov. Z tohto dôvodu sa na základe medzivládnej dohody z roku 1995 pristú- pilo k monitoringu lesných ekosystémov ovplyvnených vodným dielom na sloven- skej ako aj maďarskej strane Dunaja.

Monitoring je zabezpečovaný tradič- ným spôsobom založenom hlavne na terénnych meraniach – je obmedzený na relatívne malý počet monitorovacích plôch, pritom je značne prácny a teda aj ekonomicky náročný. S cieľom zlepšiť efektivitu tohto monitoringu, realizo- valo Národné lesnícke centrum spolu s Lesníckym výskumným ústavom v Šar- vári a Západomaďarskou univerzitou v Šoproni spoločný cezhraničný pro- jekt **Inovatívne metódy inventarizácie a monitoringu lužných lesov Dunaja s využitím 3D technológií diaľkového prieskumu Zeme (INMEIN)**.

Projekt finančne podporila Európska únia z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Maďarská republika - Slovenská republika 2007-2013 (www.husk-cbc.eu). Hlavnou úlo-

hou projektu bolo navrhnuť a preveriť metodický postup na využitie diaľko- vého prieskumu Zeme (DPZ) v inventa- rizácii a monitoringu lužných lesov spo- ločný pre slovenskú aj maďarskú stranu. Riešenie projektu sme realizovali od sep- tembra 2012 do decembra 2014 na modelo- vom území od zdrže Hrušov po obec Sáp na slovenskej aj maďarskej strane Dunaja (5 867 ha).

Pre toto územie sa priebežne získavali podporné dátové podklady z terénneho merania (dáta z klasického terénneho merania ako aj dáta získané terestric- kým laserovým skenerom) a diaľkového prieskumu Zeme (dáta leteckého sním- kovania ako aj laserového skenovania sa získali z troch snímokovaní – v jarnom, letnom a zimnom aspekte).

SPOLOČNÁ SLOVENSKO-MAĎAR- SKÁ METODIKA VYUŽITIA DPZ V INVENTARIZACII A MONITORINGU LUŽNÝCH LESOV

Základom harmonizovaného spôsobu využitia DPZ pri inventarizácii a moni- toringu lužných lesov Dunaja je koncepcia navrhnutá na Národnom lesníckom centre, ktorá rieši využitie metód DPZ pri zisťovaní stavu a vývoja rôznych typov lesa.

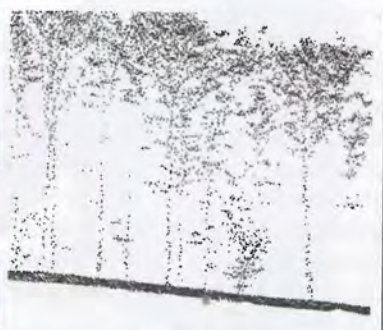
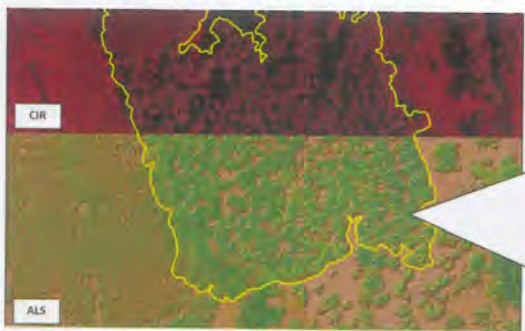
Táto koncepcia počíta s využitím existu-

júcej technickej infraštruktúry a DPZ dát dostupných z pravidelnej aktualizácie Programov starostlivosti o lesy a Tema- tického štátneho mapového diela s obsa- hom lesného hospodárstva. Technologický postup získavania, spracovania a analýzy dát pozostáva z niekoľkých krokov:

- Diaľkový prieskum je zabezpečovaný leteckým snímokovaním a leteckým lase- roým skenovaním. Pre tento účel sa vyu- žíva digitálna fotogrametrická kamera RCD30 a laserový skener ALS70-CM od Leica Geosystems, ktoré sú inštalované tak, aby záznam z obidvoch zariadení prebiehal súčasne. Po spracovaní DPZ dát sa z multispektrálnych snímok vytvorí mozaiky pre následné hodnotenie zdra- votného stavu lesov a z LiDAR-ových dát sa odvodí digitálne modely terénu a povrchu, z rozdielu ktorých je možné automatizovane zistiť napríklad výšky stromov.

- Podporné terénne merania sa vykoná- vajú len na reprezentatívnej časti územia na tzv. referenčných plochách. Slúžia k vytvoreniu modelov pre odhad den- drometrických charakteristík, ktoré sa nedajú určiť priamo z DPZ dát (naprí- klad hrúbka stromu) ako aj k finálnej vali- dácii a korekcii výsledkov dosiahnutých pomocou diaľkového prieskumu.

- Zisťovanie stavu a vývoja lesa na

- Záznam leteckého laserového skenovania – ALS umožňuje oproti leteckej snímke – CIR zachytiť aj objekty (lesné cesty, produktovody, budovy a pod.) nachádzajúca sa pod korunami stromov (vpravo). Zároveň je tak možné bezkontaktné zmerať aj výšku stromov.

- Modelové územie Ostrov orliaka morského s reprezentatívnym zastúpením plantáží šľachtených topolín, vrb a zmiešaných pôvod- ných luhov v rezervácii (porasty rezervácie sú ohraničené červenou farbou, žltou je vyznačená sieť inventarizačných plôch, ktorá bola v rezervácii zahustená).

Plantáž šľachteného topoľa 1214 (LHC Gabčíkovo, dc 240b)

Pohľad do prírodnej rezervácie na Ostrove orliaka morského (LHC Gabčíkovo, dc 247).

základe DPZ dát sa vykonáva polo, či plne- automatizovane prostredníctvom vlastnej softvérovej aplikácie „reFLex“. Týmto spôsobom je možné s určitou mierou spoľahlivosti zhodnotiť lesnatosť územia, početnosť stromov, zakmenenie, zápoj, výškovú a hrúbkovú štruktúru, drevinové zloženie ako aj zásobu dreva v konkrétnom čase.

POROVNANIE EFEKTÍVNOTI RÔZNYCH METÓD INVENTARIZÁCIE A MONITORINGU LUŽNÝCH LESOV

Pri zhodnotení efektívnosti sme porovnávali štyri alternatívne metódy zisťovania dendrometrických veličín: 1) Metóda založená na dátach DPZ; 2) Metóda terestrickej výberovej inventarizácie lesov; 3) Metóda klasickej porastovej taxácie lesov; 4) Metóda založená na dátach terestrického laserového skenovania. Všetky štyri metódy sa realizovali súčasne v roku 2014 na modelovom území Ostrov orliaka morského.

Ukazovateľom efektívnosti porovnávaných metód sú jednotkové náklady, spektrum zisťovateľných údajov, a dosiahnuteľná presnosť ich zistenia. Z dosiahnutých výsledkov vyplýva že:

- Metóda založená na DPZ je efektívna

(čiže najlacnejšia a pritom dostatočne obsažná a presná) pre zisťovanie základných dendrometrických veličín najmä v jednoduchých porastových štruktúrach topoľových a vrbových plantáží. Taktiež je veľmi vhodná na predbežnú stratifikáciu zisťovaní, a pre hodnotenie zdravotného stavu lesa.

- Metóda výberovej inventarizácie je najdrahšia, avšak v zložitých porastových štruktúrach sa javí ako jediná možná pre získanie niektorých požadovaných údajov o biodiverzite a odumretom dreve, a mala by sa stať parciálnou súčasťou harmonizovanej metodiky monitoringu predovšetkým v prírodných rezerváciách.

- Klasická taxácia lesa sa cenovo nachádza medzi vyššie uvedenými metódami. V súčasnej podobe však nepostačuje najmä pre zisťovanie údajov o biodiverzite a odumretom dreve (v rezervácii napríklad zachytila menej než 50% zastúpených drevín). Čiastočne problematická sa javí aj z hľadiska presnosti. V celkovej zisťovanej zásobe boli v porovnaní s terestrickou inventarizáciou pri taxácii zistené štatisticky významné plusové odchýlky v prípade použitia vzorníkovej metódy v topoľových plantážach, a mínusové v prípade použitia rastových

tabuliek v rezervácii.

- Metóda založená na dátach terestrického laserového skenovania bola preverovaná na troch výskumných plochách. Porovnanie údajov skenovania získaných prístrojom FARO Focus 3D s údajmi z terénneho merania preukázalo zhodu alebo mierne podhodnotenie hrúbok či výšok stromov a úplnú zhodu v počte stromov. Vzhľadom na vstupné náklady, časovú náročnosť spracovania údajov a súčasne technologické limity je však v blízkej budúcnosti využitie pozemného laserového skenovania v rutinnom zisťovaní stavu lesa nepravdepodobné.

Podrobnejšie informácie o projekte INMEIN sú dostupné na webstránke projektu www.inmein.nlcsk.sk Kontaktná adresa: Dr. Ing. Tomáš Bucha, Národné lesnícke centrum, T.G. Masaryka 22, 960 92 Zvolen, e-mail: bucha@nlcsk.org.

Príspevok vznikol s podporou Európskej únie z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Za obsah príspevku zodpovedajú autori, uvedené informácie nie sú oficiálnym stanoviskom Európskej únie.

Topoľový porast zaznamenaný digitálnym fotoaparátom (vpravo) a terestrickým laserovým skenerom (vľavo).